

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSUGYI SZAKKOZLONY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZS-DOBOKAMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

KISS SÁNDOR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

VÁRADI KÁROLY.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a **szerkesztőhöz** (lakik a belső-középutcában 31. sz. a.); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Gazsi József egyleti pénztárnok címén — a **kiadó hivatalba** (kurta szappanúta, 15. sz. a.) küldendők.

Sikert közgyűlésünknek!

A míg az egész világ háborúra készül, mit tehetnénk mi — szegény és szerény néptanítók — egyebet, mint hogy miveljük a béke miveit. Azéit a békééit, a mely nem azt tartja a latin közmondással a maga biztosítékául, hogy ha akarjuk, hát — csináljunk háborút. (Si vis pacem, para bellum.) Dehogyan csináljunk; sőt csak most értsük meg még egymást igazán!

A fergeget az egy cél felé törő útasokat is gyakran szétkergeti, szétszorja; minket találjon együtt és egyeknek — nemes célunk felé törünkben — bármi fergeteg jöjön is e hazára.

S egymást megértve, értsük meg a szorongató idők emez intését is: neveljünk e hazának testben és lélekben minél erősebb új nemzedéket. Olyat, a mely ne csüggedezzen, ha tenni kell; olyat, a mely ne csak ajkain hordozza, de értse és érezze is e szent jelszót: „a haza minden előtt!”

Hej, mert — úgy látszik — súlyos megpróbáltatások várnak arra a nemzedékre, a melyet mi nevelünk!

Most sines e hazának valami nagy szüksége szájhősökre, piperkőcökre s ingyenélőkre; de a jövő már igazán férfiakra s edzett és kipróbált munkásokra vár.

Erősítgessük s fegyverezzük hát a tudományok fegyvertárából is a mi kicsinyeink seregét; de erősítsük kiválóan a munkában s fegyverezzük leghatalmasabban a jellemmel. Szoktassuk

és neveljük ezután még inkább, mint eddig, türelemre, lemondásra, kitartásra és minél teljesebb önállásra növendékeinket.

Tereljük el figyelmüket, a menyinyire lehet, minden alkalommal a szemképráztatótól, a felületességtől, a könnyű munkától és olcsó jutalomtól; vagy a hol az már ezekre fordult: példákkal, tényekkel s az élet erős tanúságaival irtoztassuk meg tőlük.

Elég esett s elég esik el azok nélkül s ezek miatt már közülünk is; ne apaszsa hát legalább a jövőben egy ilyen eleső se a — különben is csaknem fátumszerűleg fogyatkozó — nemzeti létszámát s annak a súlyát.

Ma és mostanában még többet forgassuk eszünkben és szívünkben, mint eddig, s többet forogjon a körül a tanításunk és nevelésünk is, a mire a költő már rég óta int:

„Gondold meg, menyinyit érsz:

Eszed, szived, pénzed, karod;

S fukar légy, alkván a honért,

Ha azt feláldozod!”

E gondolatokkal eltelve s ez eszméken töprengve azzal az óhajással üdvözljük a kolozs-dobokamegyei tanító testületnek közgyűlésre egybeseregülő tagjait: adjon isten erőt és áldást nekik ezek megtestesítésére.

Isten adjon erőt és áldást erre; mi magunk meg ne sajnáljuk az erős akaratot és izzadó munkát tőle!

Kolozsvárt, 1876 október 28-án.

Váradi Károly.

Az iskolai nevelés befolyása az erkölcsi jellem alakulására.

(Felolvasatott a szilágymegyei tanítótestületnek 1876 október 5-én és 6-án Sz.-Somlyón tartott III. közgyűlésén.)

„A jellem erkölcsi szilárdsága megérdemli, hogy az összes emberi műveltség koronája legyen.“

Bármily fájdalmasan esik, be kell vallanunk, hogy a társadalom minden rétegében naponként észlelhető az erkölcsi bukás és süllyedés.

Súlyos szavak, de Önök nem mondhatják, hogy a pesszimizmus fakasztá azokat ajkaimon, hiszen szavaim csak visszhangjai annak, a mit anynyian mondtak már és mondanak ma is lépten-nyomon.

Úgy gondolom, hogy méltánylatukkal fogok találkozni, ha állításom igazolására a konkrét példák felidézésétől megkímélem Önöket; mert annál gyűlötetesebbek azok, mennél közelebb fekszenek.

Elég lesz azért csak általánosságban rámutatnom, hogy a legegyszerűbb napszámostól kezdve föl a legmagasabb rangú államhivatalnokig, a materialis és szellemi proletárok között egyaránt s a születés, pénz és ész árisztokratái soraiban nem kevésbé mutatkozik az erkölcsök meglazulása, elfajulása s az ezek nyomában járó erkölcsi tönkrehajtás. Ma egy szegény pórt látunk áldozatául esni; holnap egy ma még irigyelt, előkelő, dúsgazdag vagy ünnepezt államférfi szerencsétlen esetét olvassuk. Most egy elbűjosott vagy önmagát kivégzett családanya, majd egy elesett családanya elszomorító példája áll előttünk. Itt érettség küszöbén álló ifjakat látunk elbukni; amott — megdöbbentő látvány! — virágzó, kevéssel előbb még anyagszelid hajadonok teszik pillanat alatt semmivé magukat, szerencsétlenné a családot, melyhez tartoznak s melynek kincse, büszkesége és reménye valának. Sőt itt-ott a serdülő gyermekeket is kezdi már hatalmába ejteni a vészteljes kör, a melytől meglepve, szomorúan bámulatos előhaladást tanúsítanak némelyek közülök a gonoszság és bűn útján, a mig romlottságuk végre öngyilkosságban culminál.

S nem csak a civilizáció és kultúra tekintetében vén Európában van ez így, hanem ennek még néhány rövid évvel előbb különbnek ígérkező és több szempontból szebb reményekre jogosító leányához: az új-világ egyesült államaihoz is útat tört már a baj. Avagy nem találkozunk-e a lapokban naponként annak legsajátosabb és meglepőbb jelenségeivel?

S talán mi — tanítók, nevelők — üdítő oázt képezzünk-e az imént csak néhány vonással vázolt erkölcsi élet Zaharáján?

Ezerszer sajnós, hogy nem!

Mi sem képezzünk kivételt. A mi sorainkból is csak úgy letérnek némelyek a férfias, nemes küzdelem becsületes útjáról, mint a hogy teszik ezt szélesebb és szűkebb értelemben vett tanítványaink. És itt igazán óvakodnunk kell a kép kiszínezésétől; mert nagyon közeleső, nagyon

is eklatáns példákra bukkanhatnánk, a melyek amúgy is elég sajnálni- és restelni valót okoznának a nagy testületnek, melyhez tartozának.

Nem csoda tehát, ha az erkölcsi élet ily kétségbeejtő állapotában, a lét és nemlét kérdése előtt állva, följajdul a társadalom s szorongva kiált vezérférfiaihoz a szabadításért. A vezérek, eme jobbak, eléggé is szívők-re vették a dolgot, s éjen-napon tűnődnek, tanakodnak azon, hogy gátot vethessenek az erkölcsi romlottság tovább harapódzásának. De bár megnyit tűnődjenek s tanakodjanak is, csak egy mentő horgony mutatkozik kiharadni a vészes örvényből s regenerálni az újabb nemzedék által az emberiséget, és ez: a jellem. Ezt tartá Tompa Mihályunk is az emberi emelkedés és nagyság alapjának. „Ez a kebelben lévő titkos tulajdon s erő — mondja ő — mely, mint láthatatlan gyökér a terebélyfát fenntartja dicsében az egész embert.“

Smiles pedig így szól „Ösegegy“ című kitűnő művében: „Emberi lényünk dicskoronája a jellem. Ennél már tökéletesebb tulajdont nem szerezhetünk, a menyinyiben a közvélemény előtt a legszilárdabb állaspontra helyez; megnemesít és dicsőít bármiféle társadalmi helyzetet is. Nagyobb úralmat gyakorol, mint az anyagi jólét, s a vele járó megtiszteltetés ment az irigyelt hirnév töviseitől. Folyvást érezhető befolyást eredményez, mert hiszen a kipróbált becsületességéből, nyíltságból s állhatatosságából sarjadzik ki, pedig főképpen ezen tulajdonságok biztosítják a közbizalmat s szilárdítják a valódi megtiszteltetést.

Emberi lényünk legnemesebb alkatrésze a jellem. Ez az egyéniségben a megtettesült erkölcsi lényeg. Jellemes emberek alkotják a társadalomnak nemesak lelkiismeretét, de minden helyesen kormányzott államban azok képezik ennek leghatalmasabb erőit, mert a világot főleg erkölcsi tulajdonok kormányozzák. Sőt Napoleon szerint az erkölcsi érzület a nyers erőnél még a háborúban is tiszerte többet ér. Nemzeti erő, műveltség, szabadság, egy szóval minden előhaladás az egyéni jellemtől függ, s a polgári közbiztonság szilárd alapja ezen nyugszik.“

„Jellem legyen az út“ — írta Canning 1801-ben — „melyen keresztül hatalomhoz juthatok; más ösvényt nem is kísérlek meg s vérmesen hiszem, hogy ez ösvény, ha nem is a legkényelmesebb, de minden esetre a legbiztosabb.“

Jellem tehát a világ első hatalmassága, mely megemeli, felemeli és megdicsőíti ez emberiséget.

A jellem ébredésére sokat tehet a család, megszilárdulására még többet a társadalom; mert az erkölcsi érettség csak az összes emberi erők teljes kifejlődésével s csak a különböző életkörökben való mozgás mellett következik be; és mert Göthe szerint: „Csendes magányban érik az értelem; világ zajában fejlődik a jellem“; de alakulására s irányulására legfőbb befolyással lehet — s kell is hogy legyen — az iskola.

E befolyás útait akarom én jelen értekezésem további folyamán feltüntetni. Mielőtt azonban ezt tennem, úgy

gondolom, tárgyamhoz tartozónak fogják Önök találni, hogy a jellem lényegét röviden kifejtsem. Szives figyelmeket azzal igyekszem meghálálni, hogy fejtegetésemet Rüeegg, egy kitűnő svájci neveléstani író és gyakorlati tanfőnök, paedagogikája nyomán eszközlöm.

I.

A jellem az akaratból fejlődik ki. Az akarat pedig voltaképen abból áll, hogy többszörös elhatározásai következtében valakinél azon szokás jött létre, hogy magát mindig egy bizonyos módon határozza el. Az ilyen akarat az, melyet jellemnek nevezünk. Már a mondottakból is világos, hogy a jellem sem nem született velünk, mint az egyéni természet, sem nem úgy jött létre, mint a kedély: saját művünk az, melyért felelősök vagyunk, s ezért hibáztatjuk nem csak azt az embert, a kinek nincsen jelleme, hanem azt is, a kinek rossz jelleme van.

Minthogy tehát a jellem ama megszokottságban áll, hogy az ember magát mindig egy bizonyos mód szerint határozza el, első sorban azt az anyagszerű mozzanatot kell benne megkülönböztetnünk, a melyből képződik. A jellem ezen anyagszerű alapja: az ösztönök, vágyak és hajlamok. Az akarat semmire sem határozhatja el magát. semmihez sem szokhatik, a mire nézve benne — a természeti állapot vagy a nevelés befolyásánál fogva — valamely ösztön, vágy vagy hajlam nem létezik. És ha már valaki ahhoz szokik, hogy mindig úgy cselekszik, a mint éppen kedve tartja, akkor oly jelleme fejlődik, melyben az anyagszerű a fődolog. Az ilyet anyagszerű vagy nyers jellemnek nevezhetjük, hasonlóan a földolgozatlan tölgyfához vagy alakatlan márványhoz, melyeket szintén a „nyers“ névvel szoktunk jelölni. Az ily jellemnél azonban egy lényeges alkatrész hiányzik, s ez az alak. Ezért nem egész jellem ez, s az életben gyakran éppen jellemtelenségnek nevezzük. A ki ily nyers, lehet egészen kedélyes ember, de nem valódi jellem.

Az akarat második mozzanata az alak, mely az egyes elhatározásoktól való függetlenségben áll. Az alak előtérbe lép, ha nem annyira az, a mit akarunk, hanem hogy egyáltalában akarunk — dönti el a dolgot. E pontra akkor jut el az akarat, midőn megszokja azt egyszerűen ismét akarni, a mit és a miért már korábban akart, a mikor is az akarat tartalma teljesen mellék dologgá válik. Ezen alaki következetesség oly jellemhez vezet, a mely éppen ellentéte a puritán anyagszerűnek, és a melyet épp azért alaki vagy tartalom nélküli jellemnek nevezhetünk.

A jellem alaki oldalának kizárólagos nyilvánulásánál az alany előtt nem valamely dolog vagy az akarat bizonyos tartalma, hanem egyedül csak akarata, mint olyan, forog kérdésben. A tartalom nélküli jellem tehát a „miért?“ kérdésre üres „azért“-al kénytelen felelni. Ezen üres, tartalom nélküli akarat az önfejűség, melyet épp oly jogtalanul neveznek jellemzilárdásznak, mint az önkényi szabadságnak. Az önfejűség nem jellem, hanem csak torz

alakja annak. Hogy az önfejű jellemtelen, azt az életben gyakran abból láthatni, hogy kerülő úton oda lehet vinni, a hová éppen akarják. Az önfejű makacs, a ki mindig csak a maga akaratját törekszik keresztül vinni, bármibe kerüljön is az, s e törekvésének képes a legszenvedőbb érdekeket is feláldozni. Épp ezért nem jó pártvezér, de vak híve pártjának.

A valódi, egész jellem sem nem pusztán anyag; (kényszer) sem nem csak alak (önkény). Valamint a pusztán alak épp oly kevésbé biztosít lételt, mint a hogy teljesen alakatlan anyag nem létezhetik: úgy az akarat is csak akkor nyer valódi életet, ha mindkét egyoldalúságon felülemelkedett. Ez azon jellemnél történik, melyben az akarat az által lesz szabaddá, hogy korábbi elhatározásai alapján szabályokat von el és így jövő cselekvési irányára nézve alapelvekhez jut, a melyekhez azután alkalmazkodik. Az alapelvek tehát legközelebről: a korábbi cselekvés eredménye; de később a cselekvések alapjává válnak, melyekkel azok összhangzanak. A jellemes ember azért mindig alapelvekkel is bír és megfordítva. Az alapelvek megkülönböztetik őt a jellemtelentől és önfejűtől. De az alapelvek, bármennyire a lényegéhez tartoznak is a jellemnek, mindazáltal, csak mint olyanok, nem lehetnek elégségesek az embert erkölcsi cselekvésre képesíteni. Minden az alapelvek tartalmától függ. Az ember feladata nem az, hogy egyáltalában csak jellem legyen, hanem az, hogy jó, erkölcsi jellem legyen. Ennek megoldása nélkül életfeladatának a teljesítése is lehetetlen. A míg az alapelv csak saját alanyiságnak vagy valamely egyes esetnek felel meg, tehát nem mondja meg, hogy — eltekintve saját alanyiságtól és az előttem fekvő esettől — egyáltalában és minden körülmények között mi helyes: addig nem bír általános érvénynyel; addig csak az értelem eredménye, mely nem az erkölcsi érték szerint ítél, hanem csak azt tüzi maga elé, a mi célhoz vezet. A hol az akarat megszokja ily alapelvek szerint cselekedni, ott az értelmesség jelleme keletkezik, mely az erkölcsiség követelményeivel könnyen öszszeütközésbe jöhet. De a hol az ember alapelvévé teszi csak azt akarni, a mit akarnia kell, azaz a mit nemcsak ő maga, hanem minden más egyedül helyesnek, mert észszerűnek és ezért általános érvényűnek ismer el: ott az ész jelleme képződik, mely által először lesz az ember igazán szabad; először lesz tiszta, erkölcsi jellem.

Faluvégi Albert.

(Befejezése a jövő számban.)

EGYLETI KÖZLEMÉNYEK.

A „szilágymegyei (előbb középszolnok-krasznamegyei) tanítótestület“-nek, Sz.-Somlyón, 1876. évi október hó 5. és 6-ik napjain tartott közgyűlése.

Október hó 4-én derült nap üdvözlé a megye különböző részeiből Sz.-Somlyóra — tanítóegyletünk ez évi közgyűlésére — megérkezett tagokat s tanügybarátokat. Mint-ha a nap is mosolygott volna, a nevelésügy jövőendő fé-

nyes győzelmének! De még is mi voltunk azok igazán, a kiknek őszinte mosoly deríté ajkainkat, midőn azon győzelemre gondoltunk, a melyet e vérrrel szerzett haza hátrái közt élő nemzetnek a nevelés terén is el kell érnie, ha az iránta való érdeklődés ezután is oly fokozattal növekedik, a mint növekedett eddig s különösen most. Példákat is hozhatnánk fel, a melyekkel ez érdeklődést szemléltethetnénk; de — úgy hiszem — hogy ez szükségtelen. Különbösen is e sorok olvasója találni fog az e tudósításban megemlített dolgok között olyanokat is, melyek elég világot vetnek a közönségnek tanügyünk iránt tanúsított érdeklődésére. De lássuk röviden s csak halvány képét annak a három napnak, melyet tanítóegyletünk, jelen közgyűlése alkalmával, e város számára ugyan kicsiny, de lelkes népe között töltött.

Az első napnak csak estjét említem meg. Ekkor volt tanítóegyletünknek „ismerkedési estélye“, melyre a tagokon kívül még számos tanügybarát is megjelent. Az est kedélyesen telt el. A toastok egymást érték. De mielőtt ezek kezdetüket vették volna Nagy László, sz.-somlyói ref. lelkész, meleg szavakkal üdvözlé a tenitóttestületet és sikert kért áldásos munkálkodásunkra. A lelkes pap szíves üdvözlote után a Felségért, a kultus-miniszterért stb. emeltek poharat. A barátságos este után mindnyájan édes örömmel citelve tértünk szállásainkra, melyeket a város érdemes lelkésze s tanítói szerzetek mindenikünk számá-mára, a város szíves közönségénél. Most térjünk a tulajdonképpeni gyűlésre:

Október 5-én, d. e. 9 órakor, tanítóttestületünk a volt megyeház üléstermében — a „képezdei dalárda“*) éneke után — megkezdé munkáját.

Legelőbb is érdemes elnökünk, Ngs. Kerekes József tanfelügyelő úr, üdvözlé meleg szavakkal testületünket. Beszédében hangsúlyozta a tanítói pálya fenségességét, s azt a nemes hivatást és szent célt, a melyekből a tanítóknak küzdelemmel terhes pályájukon kitaratást, erőt, s mindenek felett nemes munkakedvet kell kölcsönözniök. „Szellemi harc teszi nagygyá a nemzetet — mondá a szeretve tisztelt vezér — s nem az a harc, mely a jólétnek, boldogságnak csendes tűzhelyét temeti romokba. Ily harc tesz nagygyá bennünket is: s hogy e harcban győzedelmeskedhessünk: tanítsuk a közkatonákat, neveljük a népet! Majd a nemzeties nevelést — létünk legfőbb feltételét — köté a tanítók szívére, s ezzel a gyűlést megnyitottak nyilvánította.

E megnyitóra a jelenlevők zajos éljenzéssel fejezték ki azt, hogy ők is az elnökkel éreznek, s ez érzelmöknek az életben tettel is kifejezést akarnak adni. Ez együtt érzésen kívül a beszéd sarkpontjainak jegyzőkönyvre vételével is kifejezte elismerését elnöke iránt a gyűlés.

Ez után Borbély Sámuel, egyleti főjegyző, tette meg jelentését a testület ez évi működéséről. A jelentékeny működés, melyet egyletünk — de különösen a „központi bizottság“ — ez évben kifejtett, arra engednek következtetni, hogy a „Szilágymegyei tanítóttestület“ nem áll hátrább a vidéki hasonló körü egyleteknél. Az érdekes jelentés felolvasása után azt azt ohajtását fejezte ki a gyűlés, hogy az, mint testületünk egy évi működésének hű tükré, az önök becses lapja — a „Család és Iskola“ — hasábjain tétessék közzé;**) a főjegyzőnek pedig működéséért elismerést szavazott.

*) A zilahi tanító-képezde ifjúságának dalárdája is kirándult e gyűlésre, s ott zene-tanára — Marosi Sámuel — vezetésével alatt több sikerült darabot énekelt el. B. M.

**) A menyinyiben lapunk tere engedi, a legnagyobb örömmel teszünk eleget ez ohajtásnak, ha becses jelentésüket idején beküldik. A szerk.

Ezután a gyűlés, a melyen most már nők is voltak, mind élénkebb lett. Zsufolásig telt teremben tétetett meg a jelentés a „felsőbb rendeletek“-ről; melyek közül az, hogy alapszabályainkat a Nmltsgu m. kir. közokt. miniszter úr megerősíté és hogy a tagsági díjat 3 fitról 1 fitra leszállítani kegyeskedett, örömmel vétetett tudomásul. De annál leverőbb volt az a jelentés, hogy a tanító-egyletek hivatalos levelezésükre, porto-mentességben nem részesülhetnek. Ez ügyben egyletünk elhatározá, hogy feliratot intéz a miniszteriumhoz, hogy e kedvezmény kegyesen megadassék. Továbbá elhatároztatott, hogy az ez érdeken teendő lépésekre tanítóegyletünk a többi testvéregyleteket is felszólítja. Vajha siker koronázná munkálkodásunkat!

Bár siker koronázná azt is, a mit ezután határozunk el, azt t. i., hogy kérjük fel a lelkészeket, hogy egyletünk tagjaivá legyenek. E határozat valóban időszerű volt; mert a lelkész s a tanító együtt képezik azt az elemet, a mely, ha szent céltől hevítetve olvad fel a nép közt, azt ma is tisztíthatja, ma is nemesítheti.)*

Tovább haladva a tárgysorozat rendjén, örömmel vétük tudomásul, hogy a hadadi kör testületünkhöz akar csatlakozni; azután pedig bucsút mondva régi címünknek, átalakultunk szilágymegyei tanítóttestületté.

Az ezután következő tárgy, — a „sz.-somlyói járáskör“ azon indítványa, hogy a testület nőtagjai csak helyben legyenek kötelesek, büntetés terhe alatt, a gyűlésen megjelenni — általános derűtségre s élénk vitára adott alkalmat. A vége is a lett biz ennek, hogy az indítvány nem fogadtatott el.

Miután e kényes kérdésen is átestünk, egy bizottság a péuztár megvizsgálására, 2 pedig a délután tartandó torna- és énektanítás megbirálására küldetett ki.

A bizottságok kiküldése után egy kedves meglepetés érte tanítóegyletünket. T. i. Nagy László ref. lelkész jelenté, hogy Telegdí Márton, somlyai kereskedő, a ki egyletünknek már egy ízben adományozott könyveket, újabban is 100 darab könyvvel szaporítá könyvtárunkat. E nemes tettért egyletünk írásbelileg fejezé ki köszönetét, s egyszersmind tiszteletbeli taggá választá az adományozót. Adjon Isten sok ily nemes keblű barátot, hazánk nevelésügyének!

E kedves meglepetésre egy érdekes felolvasás következett. Trift Gábor kép. tanár „Mi a nap és mit dolgozik?“ című értekezését olvasta fel. Ez értekezésében szólt a napról, mint a fény és hő forrásáról. Elmondotta először menyinyi álnézet (hypothesis) uralkodott az emberek közt addig, míg e tűzgolyóról, melyről Anaximander azt hitte, hogy csak egy kör alakú nyílás, a melyen keresztül az örökké égő szféra látszik, valódi fogalmat nyerhettek. Azután szólt a nap nagyságáról, köb-tartalmáról és átmérőjéről, valamint anyagtartalmáról, úgyesen téve meg az összehasonlításokat földünk s a nap között. Említést tett még a napfoltokról, s értekezését azzal végezte be, hogy a nap fényét és melegét utoljára is el kell, hogy veszítse; s akkor földünk szomorú sorsra jut. A szerves testek élete — s ezek közt az emberé is —

*) Ez ügyben már a szilágyszolnoki ev. ref. egyházmegyei közgyűlés megtette a lépéseket; mert az 1875-ik közgyűlés 24. j. k. szám alatt — a mint minket tudattak — felhívta az egyházmegye lelkészeit és kántortanítóit, a testületbe való belépésre. B. M.

megszűnik, mivel lételük főfeltételei — a világosság és melegség — hiányozni fognak. Így hát csakugyan igaz, a mit egy ismerősöm mondott, hogy „az utolsó ember, az aequator alatt a mellett a kevés fény mellett fog meghalni, a mely szemeiből sugárzik ki“

Ezt követte Kiss Lajos, krasznai tanító, felolvasása „A tornászat rövid történeté“ből. A felolvasó előadta, vázlatosan, a tornászat történetét a Görögöktől és Rómaiaktól kezdve korunkig, — megemlítve különösen azokat a egyéneket, kik a tornászat fejlődésére kiválólag hatottak.

Ezek után a délelőtti gyűlés véget ért.

Délután 2 órakor a tagok (számra mintegy 80) s a tanügybarátok közébredre tértek, a hol nem hiányoztak a kedvverítő pohárköszöntők s elmés párbeszéddek.

A délutáni gyűlést megelőzőleg a „Sz.-Somlyói tűzoltótestület“ csinos gyakorlatai szorakoztattak bennünket, míg ütött az óra, s a gyűlés megkezdődött. Tárgyai voltak: Gyenge József tanítása az énekből, Uy Bálint tornatanítóé a tornászatból. Mindkettő sikerültnek nyilvánított. Ezek után a gyűlés feloszlott.*)

Második nap (okt. 6).

Bár ennek a tárgyai sem érdektelenebbek, mint a tegnapi gyűlései, most mégis inkább csak általánosságban említtem fel azokat. Különösen elhagyom a vitákat, melyek egyik-másik tárgynál előfordultak, s az indítványokat illetőleg a részletes megemlékezést. Teszem ezt azért, mivel e heceses lap szűk keretéhez kell alkalmazkodnom.

A délelőtti gyűlés tárgyai voltak:

Először: a tanítások megbirálására és a pénztár megvizsgálására kiküldött bizottságok jelentései. Az első bizottság, — mint azt már a tanítás után megemlítém — a tanításokat sikerülteknek nyilvánította.

A második bizottság pedig (Előadó: Triff G. k. t.) a pénztárról tette meg jelentését, melyet igen jó rendben talált. Ezért a pénztárnoknak a gyűlés elismerést is szavazott. (Pénztárnok Uy Bálint).

Másodszor: a II-ik egyetemes tanítógyűlés 50-es bizottsága által a III-ik egyetemes tanítógyűlés vitatárgyainál ajánlott tételek megvitatása; nevezetesen:

a) Az országos egyesülésre vonatkozó 100-as bizottság alakítása, és egy közös „Paedagogiai lap“ szerkesztése, a „Vértessaljai testvéregylet“ ajánlata szerint.

b) Az „Eövös alap.“

c) A felnőttek oktatása.

d) Az iskolai takarékpénztárak kérdése. E tárgyról Révay Pál, ref. lelkész és pártoló tag, behatóban értekezett, hangsúlyozván az iskolai takarékpénztárak hasznosságát és szükségességét. Csinos (?) érvekkel szállt szembe, az iskolai takarékpénztárak elleneivel. Ilyennek mutatta be magát különösen Gémesy Miklós (Sz.-Szentkirályról) tanító, a ki azon életrevaló ajánlatot tette, hogy sokkal célszerűbb volna a „Népbank“-ok meghonosítása; mert előbb a szülőket szoktassuk takarékosra, s így a gyermekek is megtanulják azt. Hozzuk be, honosítsuk

meg a háziipart s midőn a gyermek keresni is tud, tanítsuk akkor takarékosra! stb. Tehát az iskolai takarékpénztárakat akkor szeretné életbeléptetni, midőn a háziipar már meghonosult hazánkba. Elmondta ő ezt jól, hanem azért a gyűlés a takarékpénztárak meghonosítására hívta fel a tanítókat; sőt a központi bizottság az általa e célra készített tervezetet, két mintával együtt, be is mutatta, a mi el is fogadtatott.

e) A kézimunka oktatásának a népiskolában általános meghonosítása. E tárgyról Bogdán István sz.-somlyói közös iskolai igazgatótanító értekezett, — hangsúlyozván a kézi munkák hasznosságát a népiskolában. Azután szólott azokról a kézimunkákról, melyeket most egyelőre a népiskolában meghonosítani óhajt. Felolvasását érdekel hallgatta végig a gyűlés s felolvasónak elismerést szavazott.

Ezekután Faluvégi Albert képezdei igazgatótanár tartott felolvasást, ily címűt: „Az iskolai nevelés befolyása az erkölcsi jellem alakulására.“ Minthogy ez értekezés — tudtom szerint — éppen e lapban fog megjelenni, erről azért egyebet nem szólok, mint hogy felolvasását zajos éljenzés követte, s a gyűlés a felolvasó iránti elismerését azzal fejezte ki, hogy az értekezés sarkpontjait jegyzőkönyvre vétetni határozta.

E felolvasást az indítványok tárgyalása követte, melyek közül legnevezetesebbek a következők:

a) Egy évkönyv szerkesztése, mely indítvány elfogadtatott, s szerkesztése a központi bizottságra bízott. A kinyomatás költségeit a testület pénztárából fedezik; de azzal a hozzátevessel, hogy az évkönyv megszerzése minden egyleti tagnak erkölcsi kötelessége lesz.

b) Borbély Sámuel k. t. azon indítványát, hogy a jövő közgyűlésre, minden ez egylethez tartozó tanító iskolája egy évi munkáját kiállítsa, hogy a jelenlevők teljes átnézetet nyerjenek a tanítók működéséről, a gyűlés elfogadta.

c) Valamint azon indítványt is, hogy az „Eövös“-és „Deák szoborra“ az egylet gyűjtést rendezzen, lelkesen fogadták a jelenlevők.

A mi most következett, a gyűlést egészen lehangolta. Erdemes elnöke Ngs. Kerekes József az elnökségről lemondott. Az egylet jegyzőkönyvben fejezte ki ezért érzett sajnálatát; s egyszersmind az elismerést volt elnöke eddigi buzgalmaért. Ezzel a 6-án délelőtti ülésünk véget is ért.

Délután ejtetett meg a tisztújítás. Elnökké Faluvégi Albert, kép. ig. választatott meg egyhangúlag; alelnökké pedig Nagy László, sz.-somlyói ref. lelkész, kiáltatott ki általános lelkesedés közt. A többi tisztviselők meghagyattak, kivéve azt, hogy aljegyzővé Juhos Béla, zilahi tanító, választatott meg.

Ezek után a jövő közgyűlés helyét határoztuk el (Zilahra), s miután az ez alkalommal értekezések vagy tanítások tartására ajánlkozokat is feljegyezték, a jegyzőkönyv hitelesítésére küldetett ki egy bizottság.

Erre a gyűlés, mielőtt szétszözlött volna, volt elnöke — Ngs. Kerekes József úr — iránti tiszteletét még az által is ki akarta fejezni, hogy tiszteletbeli taggá választá. Végre még a sz.-somlyói kisedővodát tekintők meg, s azután mindenki hazatért, kedves emléket vivén magával szerény iskolájába. Adjon Isten sok ily gyűlést egyletünknek, mint ez volt!

*) 5-én este a „sz.-somlyói műkedvelő társaság“ a tanítóegylet tiszteletére, sikerült előadást rendezett. B. M.

T Á R C A.

GABRIELLA.

Beszély.

II.

A kastélyban.

(Folytatás)

Zsuzsánna mosolygott. — Bizony nem ezt a hurt kell vala megpendítenem. Aztán így folytató: „Igen, de ez nem minden. Ezek a gyermekek télen nagyon fáznak, mikor a zord napok beállanak; gyakran éheznek is, midőn a kenyér fogyatékán van oda haza.“

— Hát aztán miért nem kérnek papájoktól?

— Mert papájok szegény és munkájával nem szerzi ki mindig a gyermekei ruházatát és táplálékát.

— Be kár, hogy nincs hitvány ruhám, hogy nekik adhassam. Az én ruháim igen szépek e szegények számára, mondá Gabriella, büszke öntetszolgálással nézve magán végig fényes öltözékét.

— Nem is ruháidat kérem én számokra, kedves kicsinyem; de azon a pénzen, a melybe azoknak egyike is kerül, sok szegényes ruhát lehetne vásárolni a szegény didergő lányoknak.

— Jól van! Kérjen hát atyamtól pénzt, mert ő veszi meg számomra mindazt, a mit csak kívánok.

— Atyád mindent megtett, a mit tehetett, de ez nem elég. Kérlek gyermekem, add nekem e csinos nyakláncot, mely nyakadat övedzi. Hadd használjam ezt is arra, hogy sok szegény lánykát biztosítsak e télen a hideg ellen általa.

— De nem fog nekik olyan szép öltözetet adni, milyenek az anyémek?

— Nem, bizonyára; hisz azt nem is tehetném, de nem is akarnám.

— Úgy hát oda adom nyakékemet. Különben nekem úgy is mintegy; mert papa szebbet fog számomra venni, ha megkérem.

— Csalódotl, Gabriella, mondá élénken Gamon úr. Azt akarom, hogy az áldozat, melyet teszesz, valódi áldozat legyen és nem csak pár órai nélkülözés. Azt akarom, hogy midőn nyakadat ékétől megfosztva látandod, gondold meg, hogy te más gyermeket biztosítál a kemény és sanyarú nyomor bánatmai ellen.

Gabriella lecsüggeszté fejét. Nem merészelnők azt állítani, hogy megértette a hozzá intézett szavak jelentését; de bizonyára eddig nem sejtett érzélem lopódzék észrevétlenül szívébe. Sára kisasszony nem mert segítségére jöni. Megérté a dolgot, de azon alacsony hizelgés, melylyel a kis lány iránt viseltetett, egészen hamis helyzetbe hozá, midőn olyanokkal állott szemben, kik neki ellenmondának. Tehát a nélkül, hogy megjegyzést tett volna, lecsatolá Gabriella nyakékét és Zsuzsánna

kezébe adta. Ez, hogy megköszönje az ajándékot, a gyermeket, a ki egy ideig hallgatagon tűrte, hogy tegyék vele, a mit akarnak, magához voná. De a midőn ajkával már majdnem érinté a fiatal lányka arcát, ez élénken kérdé:

— Nemde, megmondod atyámnak, hogy adjon mást helyette?

— Nem, mondá Zsuzsánna fölemelkedve; sőt éppen vissza akarom adni nyakékedet. Nem is fogadom el tőled, csak ha magad kérsz reá. És ezzel a nyakéket hirtelen ismét Gabriella nyaka köré övedzte. E rövid jelenet hatása minden jelenlévő arcán meglátszott. Az öreg Robin úr fülét vakarta, mint a ki nem tudja, hogy mit mondjon; Gamon úr szomorúan nézett Zsuzsánára és Gabriellára; Sára kisasszony pedig lesüté fejét, mintha érezné magában, hogy növendéke magaviseletéért ő a felelős.

De senki sem szólott többé arról, a mi történt. Kellett a dolgok fejlődését az időre bízni és talán egy kissé a Zsuzsánna befolyására.

Tehát az egész nap úgy folyt le, mintha semmi sem zavarta volna meg összhangját.

Ez időtől fogva rendre-rendre egy neme a bensős és szívélyes viszonyoknak fejelett ki a kastély és a fehér ház lakói közt. Azon napokon, melyeken Robin úr és Zsuzsánna nem látogattak el Gamon úrhoz, ez állított be, Gabriella kíséretében, mint barát, a tágas ebédlőbe vagy a lugas alá.

Abban a mérvben, a mint inkább és inkább becsülni tanulta Zsuzsánna jelleme becses sajátosságait, Gamon úr mind határozottabb alakban nyilvánítá azt az óhaját, hogy hosszú távollétében, a melyet el nem kerülhet, reá bizhassa leányát.

Már láttuk, hogy Zsuzsánna mily őszinte és jó volt. Ezért az első naptól fogva észre vette e vágyat, és mert erőt érzett magában az elébe tűzött feladat teljesítésére, habozás nélkül fogadta el azt, csak a terv valósítása körül tértek el a vélemények. Gamon úr azt kívánta, hogy Robin úr és leánya telepedjenek le kastélyában és úgy éljenek ott, mint maga élt, fényben és számos cselédségtől környezve. Zsuzsánna józan esze és helyes tapintata azonban ellenállottak e csábításnak. Végre is az atya is beleegyezett Gabriella leánya nevelési tervébe, abba t. i. hogy őt teljesen és azonnal szakítsa ki azon környezetből, a melyben eddig élt. Belé, mert csakis ezen feltétel alatt vállalta el Zsuzsánna a kis leány vezetését. Gamon úrnak tehát nem volt, mit felelnie, hiszen érezte, hogy Zsuzsánna akaratjára rá kell állnia és azt el kell fogadnia. Mikor így már megegyeztek, megköszönték a Sára kisasszony szolgálatát, a ki gazdag kielégítésben részesült, s a ki Robin úr és leánya látogatása óta mintegy ösztönszerűen előre megérezte, a minek be kelle következnie. Hanem azért — elszomorítva azon kilátás által, a mely előtte le-

begett és csalódva reményeiben — nem átalotta növendéke képzelő tehetségét fölizgatni, hogy — mint maga mondá — „előre megerősítse szívét azon veszélyek és csalódások ellen, melyeknek elébe néz új védőinél.“

E célból úgy mutatta be Zsuzsánnát, mint alattomos tettetőt, a ki csak azért esalta ki a Gamon úr bizalmát, hogy őt leányától a maga hasznára elszakíthassa.

„Jaj! gyermekem, valóban boldog lész — folytatá rágalomázó gyanúsításait — ezzel a kis falusi teremtéssel, a ki veled is csak vászon ruhát viseltet majd, a milyent maga visel, és a ki el fogja tőled venni ékszereidet azon ürügy alatt, hogy iskolája szennyves gyermekeit felöltöztesse! Még nagy szerencse lesz rád, ha nem fog éppen veled szolgáltatni az asztalnál, eselédeid helyett!“

E rút bátorítások, mint majdnem nyílt felhívások az engedetlenségre, meg is termék gyümölcseiket. Gabriella sirt, tombolt és esküdözött, hogy őt nem fogják ily rab-szolgaságra juttatni; és ha erre mégis kényszerítenék, tudni fogja ő a módját, hogy miképpen meneküljön előle.

Legelőbb is rimánkodni kezdett Sára kisaszszonyak, hogy ne útazzék el s ne hagyja őt oly helyzetben, melyben ő — és a leányka ezt komolyan kezdte hinni — atyja zsarnokságának lesz áldozata. De mindon óhajta dugába dült. Sára kisaszszonyunk engedni volt kénytelen azon komoly kérelemnek, hogy Gabriella nevelése vezetéséről mondjon le. Azonban Gamon úr, bár nagyon jól látta azon rossz befolyást, melyet leányára gyakorolt volt, nem bírt elég bátorsággal arra, hogy felhívja őt távozásra; sőt ellenkezőleg felajánlá neki, hogy távolléte alatt — mint-hogy Gabriella úgy is hatáskörén kívül lesz már — lak-jék mindaddig a kastélyban, a míg neki tetszeni fog.

Sára tehát maradt. Hogyne, hiszen a munkától irtózott; és ez igen jó alkalom volt arra, hogy tőle egy ideig szabaduljon.

Mindezen előkészületek között a válás napja is elérkezett, a melynek reggelén Robin úr és Zsuzsanna már korán megérkeztek, hogy az egész napot a kastélyban töltsék, — mint a hogy már egy idő óta gyakrabban szokták tenni. Jóllehet Gabriella tudta, hogy atyja hosszabb útra akar indulni és vett is észre e célra több intézkedést és rendelkezést, még sem tudta biztosan az elindulás időpontját.

A gyermekek hamar felejtenek és nem igen törődnek a jövővel. Gondolatuk alig terjed ki a jelen pillanatra, a mely rájuk nézve magában foglalja az egész életet. Ezért kiáltunk fel gyakran eképpen: „boldog kor!“ Igen, boldog kor, ha a jelen pillanat kedves, de hát ha vihar készül kitörni?... Ilyenkor fűhöz, fához kapkod az ember. Ezért Gabriella, a midőn látta Zsuzsánnát megérkezni, a kit akarátja ellenére sem volt képes egy kissé nem szeretni, habár iránta bizalmatlanságot ébresztének is benne, őszintén megvallotta neki a miatti bánatát, hogy Sára kisaszszonytól nem sokára elszakítják.

— Ő itt fog maradni, egyedül, a mikor papa el-

útazik; de nekem nem akarják megengedni, hogy itt maradjak.

— Hát te nem akarnál velem lakni, te kis hamis?

— Veled, igen, ha te is itt lagnál; de nem a te szegényes házában.

— De én nagyon szépnek találom házamat és nem akarám mással föleserélni.

— Oh!, mondá Gabriella, orrát fitoritva, a mivel azonban sehogy se tudta megsérteni Zsuzsánnát.

A nap szomorú volt. Minél közelebb jött a válás perce, Gamon úr annál inkább érzékenyült arra a gondolatra, hogy el kell hagynia leányát, habár oly biztos felügyelet alatt is, a milyennek a Robin úr és leánya felügyeletét hitte.

Azonban az előkészületek befejeztetének. Még csak egy óra maradt a szegény atyának, hogy értesítse Gabriellát és hogy tőle búcsút vegyen. Ennek perceiben melegen szorítá karjai közzé leányát és könybe lábadt szemekkel így szólott hozzá:

— Gyermekek, ma nagy szomorúság ér bennünket. El kell — s talán nagyon hosszú időre — el kell utaznom.

— Oh papa, miért akarsz elhagyni?

— Kikerülhetlen kötelesség parancsolja, édes kicsinyem. Jövőről, jövőmről van szó. Nem szabad ingadoznom. De téged, Gabriella, biztos és irántad jó indulatú barátoknál hagylak. Mától fogva teljesen Robin úr és leánya gondjaira bizlak. Gyermekekük lész nekik is. Szeretni fognak és szintén boldoggá fognak tenni, talán boldogabban, mint velem lettél volna.

— Nem, nem, papa, nem akarlak elhagyni: el akarok veled utazni. Magunkkal viszzük Sára kisaszszonyt is, és mindig boldogok leszünk, mint itten valánk.

— Ez nem lehet, leányom. Elhatározásom nem hevenyében született. Hosszú gondolkodás érlelte azt meg. Te itt maradsz barátimmal, a kikre őszses atyai hatalmam rárüháztam, a kiket őszses rokonszenvennemmel megajándékoztam.

Gabriella — úgy látszék — nem sokat értett az egészből és úgy tapadt atyjához mint egy elkényeztetett gyermek, a kivel soha semmi sem történt akarátja ellen.

— Hallgass meg, kedves kicsinyem, — folytatá Gamon úr, megnyugtatni igyekezzéu cirogatásaival busongó leányát, — távollétem talán nagyon hosszú lesz, de rövidebbé is válhatik, ha érdekeim gyors visszatértemet kívánandják. Elégge őszses van törve szívem, hagyj úgy elúztanom, hogy ne marcangold még jobban őszses.

Gabriella a nélkül, hogy e kérelemre ügyet vetett volna, a mely — úgy látszék — csak olajat öntött a tűzre, a Gamon úr nyakát átkücsölő karjaival és elkezdte keblén zokogni. Esdekelt, kért, sirt, kiabált, esküdözött, hogy semmi sem szakíthatja el atyjától, hogy sohasem megy Zsuzsanna nyomorult házába lakni.

Gamon úrnak e percben nemesak bátorságára volt szüksége, hanem szüksége volt szeretetének egész mélységére is, hogy abból merítsen erőt: ellenállani e jelenetnek.

Végre is Gabriellát félig ajúltan vitték ágyára, a míg atyja, fájalmában majdnem magán kívül, tette utolsó hagyakozásait az elzékenyült és elszomorodott Zsuzsánnának és dobta magát útazó kocsjába, a mely a kapu előtt várta már nehány pere óta.

(Folytatása a jövő számban.)

VEGYESEK.

A kolozs-dobokamegyei tanító testület november hó 3. és 4-ik napjain tartandó közgyűlését, a melynek első napján — a mint örömmel értesülénk — Finály Henrik egyet. tanár úr is szíves lesz egy, a néptanítókat is érdeklő felolvasást tartani, ismételten ajánljuk az érdeklődők becses figyelmébe.

— **Hivatalos felkérés** folytán közöljük a következő pályázati hirdetést. A folyó tanév kezdetén Felső-Kapnikbányán (a régi Kővárvidéken) megnyitott magyar tan nyelvű, 6 osztályú, állami elemi népiskolánál rendszeresített tanítói állomások közül még egy rendes tanítónői és egy segéd tanítói állomás lévén üresedésben, azok szabályszerű bétöltésére a vallás- és közokt. m. kir. miniszter úrnak folyó évi október hó 10-én, 20,180 sz. a. kelt rendelete folytán ezennel pályázat hirdettetik. A tanítónő javadalmazása az állami pénztár által kiszolgáltatandó évi 300 frt. fizetésben, 100 frt. helyi pótlék- és 100 frt. lakbérben, esetleg szabad lakásban; a segéd tanítói pedig 250 frt. fizetésben, 50 frt. helyi pótlékban és 50 frt. lakbérben van megállapítva. Az állomások a kinevezés megtörténte után azonnal elfoglalandók. Pályázni kívánók felhivatnak, hogy a vallás- és közokt. miniszter úr ő nagyméltóságához intézett s megfelelő tanítói képességüket, valamint esetleg eddigi alkalmaztatásukat igazoló okmányaikkal felszerelt folyamodványaikat aláírottához, e f. évi nov. hó 20-ig, annál inkább beküldeni igyekezzenek, mert a később érkező folyamodványok tekintetbe nem vétetnek. Zilahon, 1876. október 16-án. Kerekes József, szilágymegyei tanfelügyelő.

— **Dévaról írják** az „Erd. Prot. közlönynek“: A dévai kir. főreáltanoda ez évben különösen örvendetes lendületet vett. Míg korábbi években 24—30 tanuló lehetett az első osztályba felvenni, jelenleg 48 tanuló van ezen osztályba beírva. A többi osztályok is emelkedést mutatnak. Így, az V. osztály 13 növendéket számol, noha 8 jött át a megelőző osztályból csak. A tanoda összes létszáma pedig 116. E szám a hunyadmegyei viszonyok közt öt osztályra nagyon is kielégítő s fényesen igazolja azon várakozásokat, melyeket a tanári testület a Réthy tanfelügyelő által közelebbről létesített népiskolákhoz kötött. Pedig ez idén csak néhány népiskola egészült ki anynyi osztályra, mennyi a főlvetelhez megkívántatik s a tömegesebb kiegészülés csak a jövő iskolai évre következik be. Akkor tehát teljes valószínűséggel még nagyobb lesz a jelentkezők száma s így évről-évre nagyobb rajok jutnak a felső osztályokba is. Növelte az idei örvendetes eredményt Déva város lelkes hölgyeinek áldozatkészsége is, kik Szereday Ignác alispán úr neje felhívására 10 tanuló teljes élelméről gondoskodtak. Az aláírók folyvást jelentkeznek, úgy hogy még e tanévben több szegény tanuló is lehet segítni. Ezzel tehát megvan az első lépés a tanári kar által tervezett tápintézethez, melynek alapfokját aláírásokból és kormányi segélyből remélik kiteremtteni. Az aláírásokat gr. Kun Kocsárd, a hunyadmegyei magyarság Maecenása, ezer frttal már meg is nyitotta. A tanári testület küldöttsége múlt vasárnap tette át a nemes lelkű gróf úrhoz az alapítvány kiosztására készített

szabályzatot, mely alkalommal Téglás G. tolmácsolta az intézet ifjúságának és tanárainak hálás köszönetét. A gróf úr teljesen magáévá tette a szabályzatot, s így már e f. tanév végén négy hunyadmegyei illetékességű, magyar ajkú tanulóknak részben 20, részben 10 frt. ösztöndíj ítéltek oda. Nagy hátránya e tanodának a helyiség elégtelen volta. Egyes, igen lényeges kellékek, mint vegytani műhely, tornahely, mértani rajzterem, természetrajzi gyűjtemény még máig is hiányoznak, jóllehet ezeket csakis a tanulmányi előmenetel rövidségével lehet most is nélkülözni. Jövőre meg épen nélkülözhetetlenek ezek a kellékek s azon felül osztály-szaporítás miatt új tantermek is szükségesekké válnak. A megye nemes ajánlatát, fájdalom, nem valósíthatja tovább a pénzügyminiszterium közbelépése miatt. E nagy fontosságú tanoda helyiség, melynek itt a végvidéken a románság között jelentékeny missiója van, jelenleg gazdátlanul áll, hacsak a magyar kormány ki nem terjeszti reá gondjait. Ez volna természetesen a legkivánatosabb, mert ép ilyen intézetnek külsőleg és belsőleg egyaránt mintaszerűnek kell lennie.

— **A „Népnevelők Lapjának“** 42-ik számában, a kisednevelési róvatban, valami R. — vagy a későbbi kiigazítás szerint K. — úr felületes elme futtatást tart azon tétel fölött, hogy a kisednevelés törvény által szabályozandó. E tétel helyes és igaz, de a t. úr — úgy látszik — nem azért vette kezébe a tollat, hogy ezt tüzetesen indokolja, hanem kizárólag azért, hogy sértett ambíciójának — mint bukott pályázó — elégtételt szerezzen s e végre a kolozsvári Fröbel-intézet előljáróságát denuncálja, s úgy tüntesse fel, mint a kormány támogatására érdemtelent. „A többi között — írja R. vagy K. — a kolozsvári Fröbelképezde igazgatói állomása, igaz, hogy csak ideiglenesen, oly egyénnel tölthetett be, a kit mi igen tisztelünk és becsülünk, de a kit arra az állomásra, szakismoret hiányában, alkalmasnak s képesnek nem hiszünk s fájdalom le kell mondanunk a reményről is, hogy ő ott a képességet megszerezhesse, mert egyén, kivel azt tehetné, Kolozsvárt éppen nem létezik. Az a kérdés már most, hogy képezhet olyan egyén, a ki maga sem képzett? hogy alkalmazható állami subventiót élvező képezde élére szakavatlan?“ K. úrral polemiaiba keveredni szándékunk nem lévén, csak annyit jegyzünk meg, hogy a képezde „ideiglenes“ igazgatója (vajha „állandó“ lehetne!) oly férfiú, ki a képezdeben, létrejött első pillanatától kezdve, a Fröbel rendszer követelményeinek szem előtt tartásával, mint tanár, kiváló sikerrel s szakértelemmel működik s általában az oktatás és nevelés terén oly nevet vívott ki magának, mely országszerte a legjobb hangzásúak egyike. E férfiú Paal Ferenc úr, ki valóban őszinte hála kötelezte a képezde előljáróságát, midőn az egész intézetre nézve — K. úr előtt is bizonynyal tudva levő — válságos pillanatban az igazgatói teendők ideiglenes vitelére készséggel vállalkozott, midőn némely híres kisednevelők s képezdei tanárok a társulat által teljeséggel nem teljesíthető feltételek alatt voltak hajlandók az állomás elfoglalására. K. úrat ennél fogva arra kérjük, hogy igazítsa csak a maga dolgát, s ne aggodják a mi képezdénk során, mert az általa szakavatlannak decretált ideiglenes igazgató úr; — támogatva egyfelől azon szakférfitől, kik vele együtt évek óta a képezde tanárai és a kik sok híres kisednevelővel kiállják a versenyt, s másfelől a gyermekkertet s elemi oktatást vezető kiváló erőktől — bizonynyal úgy fogja kormányozni a képezde ügyét, hogy az az irigylet subventióra továbbra is érdemes lesz. Különbben béke velünk! Sz.

Felelős szerkesztő: VÁRADI KÁROLY.